

Josip Vandot: PRISOJNIKOVO KRALJESTVO

(Konec.)

IV.

Pravijo, da je bila borovška ljubezen nekoč vsa drugačna kakor dandanes. Bila je zanimiva in lepa in je bila vredna, da jo je človek sam doživel. Stare borovške mamice iz prejšnjega stoletja so kaj rade pripovedovale o njej tako ob lenih nedeljah popoldne, ko so sedele na vrtu, oblečene v bele, lepo naškrobane ožpeklje in v debela, bela, s pisanimi rožami prešita krila, pa so dremale napol, napol mežikale proti srebrnemu Prisojniku. Pričele so pripovedovati in oči so se jim svetile v mladostnem zanosu. . . Da, takrat, ko se je rajnki mrhar pričel motoviliti okrog nje, takrat so bili še drugačni časi. Rada sta se imela, a sta si povedala šele tedaj, ko ju je gospod poslal izpred oltarja. Nihče ni vedel za njuno ljubezen, razen rožmarina in nagljev, ki so rasli na linici njene kamrice. Vsak večer se je priplazil pod linico; nihče ga ni slišal, niti stara mamica ne, ki je do polnoči prebirala jagode na mastnem »paternoštru.« Pa kako je znal rajnki mrhar govoriti! Kakor da bi rožice sadil! Vsako jutro pa je gledala na zemljo pod linico in se je čudila, ker rožice resnično ni bilo nikjer. A ob nedeljah ji je nosil planike, ki so imele cvetove, velike kakor šmarni tolarji. Skrbno jih je polagala v debelo, zarjavelo knjigo, ki jo je stari oče prinesel iz Laškega. Božala je žametne cvetove in je bila vsa rdeča, ker se je domišljala, da boža njega po laseh. — Da je nabral najlepših planik, se je vso nedeljo plazil po gorah; nemara je bil na Razori, nemara celo na Škrlatici, pa ni hotel povedati. Samo to je pravil, da je bil na Prisojnikovi Zadnji Glavi, tam pa je tako lepo vriskal in prepeval, da mu je bela prisojniška žena podarila najlepših cvetličnih zvezdic. Deklica pa ni verjela mrharju, če se je tudi smejé desetkrat pridušil; samo rada ga je imela in ga je poslušala, kako je sadil pod linico rožice, ki se niso prijele mrzle zemlje, prijele pa so se njenega nemirnega, smejočega se srčka.

Stare mamice z belimi ožpeklji in s krili, prešitimi s pisanimi rožami, so že davno prerasli grobovi tam na borovškem božjem vrtu. Ona lepa, čudovita ljubezen, ki so živele v nji do mirne smrti, se je

preselila z njimi nad oblake in ne pride nikoli več na zemljo. Ostala je le še Prisojnikova molčeča Zadnja Glava, ki se dviga mračno iznad žive, z večnim snegom pokrite planote prav sredi Prisojnika in strmi, zaverovana v tisoč stolpov, dvigajočih se v divjem neredu po sosedni Razori. A tudi tam ni fantovskega petja in vriskanja več; zapuščena je in nihče več se ne zmeni zanjo, niti radovedni turist ne, ki koraka tam spodaj mimo in je sam vase zamišljen. Samo planike še cvetó tam gori, mežikeljni še žaré spomladi na višini in vsepovsod je razlit mehak vonj, kakor da dehté vse širne skale po Zadnji Glavi.

Steze ni pod črnimi, čudno razjedenimi stenami nobene, pot se vije daleč odtod kraj suhe Gruntnice. Le tu pa tam se prikaže izza razmetanih, z rdečim ravšjem gosto pokritih skal za nekaj trenutkov ovčja ali kozja steza, pa takoj zopet izgine med gostim, ostro bodečim rušjem, ki ga silno razžarja vroče solnce, da čutiš njegov rezki duh že oddaleč. Siloma se prerivaš skozi grmovje, prideš spet med skale in peščevje, ki sredi njega rastejo drobčkane, nebogljene in blede rožice, ki jim ne veš imena. Vse mogočno Prisojnikovo spodnje pobočje je razprostrto pred teboj; komaj, komaj se prikaže še tu pa tam nedoločna sled rudokopa, ki se je razsul tekom stoletij popolnoma. Razvaljeno skalovje, pusta melišča, neprodirno rušje strmé krog in krog divje in neprijazno; živega glasu ni nikjer in od nikoder; le visoko tam gori se zaganja izpod začrnelega snega drobna vodica in curlja in šumi klavrno, kakor da se joče sredi dolgočasja.

Za trenutek postaneš pod peščeno strmino, ki ti je zaprla pot. Kraj tebe se dvigajo odrastki Prisojnikovi. Zadnja Glava se vzpenja iznad peščene puščave in strmi navzgor, kakor da bi hotela doseči sestrico visoko tam ob nebu. A omaga že v sredini in se povesi nad snegom, ki z njega noč in dan piha mrzel veter. Plezanje tja gor ni nevarno, a tudi nima pomena; radi ene planike se ti menda ne bo izplačalo, kvečjemu če ti duša hoče ljubezni, kakršno so poznale stare borovške mamice. A vem — ideali so že davno sprhneli, zato ni treba planik z Zadnje Glave in je bolje, da zastaviš okovano palico in se splaziš na strmino. Ko prisopeš tja gor, se ustaviš ves presečen. Glej, skoro si z glavo trčil ob divjo kozo, ki stoji kakor pribita korak za teboj in te gleda s strmimi očmi. Dolí po pobočju pa je obstala cela čreda; ne gane se, kakor da je mrtva. Kar se strésejo glave sunkoma in dvajset oči se zabliska nevoljno in srdito proti vodnici, ki je bila tako nepazljiva. Kakor blisk se zasučejo in zdrvé proti stenam in v naslednjem trenutku izginejo v črnih razpokah Zadnje Glave. Dobro veš, da si bil za vetrom in te vodnica ni mogla zavohati; prepričan si, da nesrečnici zdajle ne bo dobro in bo sramotno degradirana.

Nad tabo se zdaj strmo dviga Razona, prešerna, ponosna in tisočstolpa. V vsem našem in tujem pogorju še nisem videl lepše

gore; silno je strma in če jo opazuješ od blizu, se ti zdi, da je umetno izrezljana in sestoji iz samih stolpov in stolpičev. Ramena so ji široka in oglato zaokrožena, a njen prekrasni vrh je kakor ost nabrušene sulice. Preko njenih sten ne vodi nobena varna steza, samo divje koze se nemoteno izprehajajo po nji in sivi jastrebi se spreletavajo ob njenem skalovju. Le prvovrsten plezalec se spušča tu gori; povprečni turist pa se premisli, prepričan, da bi se moral med temi stolpiči boriti na življenje in smrt. Od soške strani pa je izpeljana na vrh dobra in lepo markirana steza, prav tako s Križa, a niti teh ne bi svetoval vsakemu, pa naj ima še tako dobro voljo in resen pogum.

Človeku se zdi čudno, da je Razora vkljub lepoti in veličanstvu pri Borovcih kar omalovaževana in zapostavljena; podredili so jo Prisojniku, ki je dosti nižji in še za polovico ne tako impozanten kakor Razora. Najtehtnejši vzrok bo menda ta, da je Razora preveč od rok in daleč od poti, kjer se smuka človeško življenje. Tura naravnost iz Borovške vasi je predolga in prenaporna tudi za dobrega turista, a kaj šele za komodnega domačina, ki ima samo nedeljo na razpolago. Zato se Borovec ogiblje Razore in je ne pozna prav nič; ne miče ga in se v svoji domišljiji prav nič ne peča z njo. In resnično — o Razori niso znale stare borovške mamice niti ene povesti, dočim jim jih o Prisojniku ni zmanjkalo.

Preko gruščevja se napotimo do markirane steze, ki se vije v kratkih serpentinah po Travnem Brdu. To je položna in dolga strmina, ki je porasla z nizko, trdo planinsko travo in z grbavim redkim rušjem. Na obeh straneh se širi kamenita, s skalami posuta divjina, brez življenja in drevja, le s solnčnimi žarki bogato zalita. Enolično se vleče steza naprej in kvišku proti kotlini, ki jo zaslanja na desni strani Razora, na levi nerodna Rogljica. Trava preneha in tudi rušja ni več. Po pesku in kamenju brodiš do snežišča, ki polni vso kotanjo. Semkaj sonce ne prisije nikoli; sneg je zmrzel in zdi se ti, da so tudi skale zamrznile sredi večne zime. Zapenjaš si jopič in potiskaš klobuk na ušesa, ker te resnično zebe. Greš po varnem snegu in se bližaš koncu kotline, ki jo zapira kakor zid gladka stena. To je Križka Stena; zapira ti pot v triglavsko kraljestvo in strmi mračno in mrzlo nate, kakor da ti ne privošči krasote, ki je razgrnjena onkraj nje pod samim Triglavom. A človeške roke so zabile vanjo železne kline prav do vrha, da lahko in udobno plezaš po nji, kakor da bi plezal po trdi lestvi. A ta pot je precej zapuščena; redki so turisti, ki hodijo po nji; a izvečine so taki, ki so radi sami zase in ljubijo samoto in jim je planinski čar vse na svetu. Počasi, enakomerno stopajo po snežišču, po gruščevju; zagorela lica so jim mirna kakor zagorska samota; samo oči se jim svetijo, ko se ozirajo vseokrog in pijejo mogočno krasoto, ki se razliva od stene do stene, od prepada do prepada, in poslušajo ta mir, ki je tako brezkončen, da bi človek skoro slišal lastne misli.

Mar takemu potniku, kaj se skriva tam za Križko Steno! Še Triglavu ne prihaja na misel, ker je zadovoljen z vsem, kar se mu ponuja tu na skrajni meji Prisojnikovega kraljestva.

Travno Brdo je zadnja črta v Prisojnikovem kraljestvu. Samotno je, strašno samotno sredi razmetanega, širnega gruščevja. Samo enkrat te sreča tolpa neostriženih ovac, ki navalé divje nate in se vzpenjajo ob tebi in te oblizavajo. A ko spoznajo, da ni soli pri tebi, se umaknejo in se razkrope po rušju. In zopet si sam s svojimi mislimi. Na levi strani te še vedno spremlja Razora in dalje doli se sveti v solncu pobočje Zadnje Glave. Na desni pa se razgrinja divja planota Krnice, posuta z ogromnimi skalami, da se ti zdi kakor bojišče, kjer so se neznanski velikani obmetavali s skalami. Nad to planoto strmé tik do neba gladko odsekane gore, vitke in z odkrušenimi, drzno navpičnimi stenami. Sredi sten se svetijo velikanski škrlatni madeži kakor strjena kri, ki je s skale ne morejo izprati niti nalivi niti opoldanska rosa. Le doli ob vhodu v to puščavo se sveti črno zelenje stoletnih hoj in bukev, prijazno se vzpenja tam silna, do sredine porasla strmina, ki izza nje gleda Lipni vrh kakor dobrovoljček, ki mu je v zabavo pustinja, zevajoča globoko, globoko pod njim.

Prisojnikovega kraljestva je tod konec. Onkraj roba Travnega Brda se pričinja novo kraljestvo. Tam je čudovita dežela kraljice Škrlatice, ki gleda bogu Triglavu naravnost v oči. Svet po Krnici je še malo preiskan, nedeljski radovedneži ne pridejo blizu, ker nimajo nikjer udobnosti, tok drugih planincev je obrnjen drugam. A tudi Škrlatični samoti in skrivnosti se bliža konec: doli v Krnici se gradi planinska koč; zapuščeni svet se bo prebudil in steze pod Štrlatico na Križko Steno in na Razoro bodo oživele. Smeh in vrisk se bo razlegnil po pustinjah, koder spi še danes molk, tisti molk, ki je za resnega, zamišljenega turista najlepša, najčistejša melodija...

Travnega Brda je konec in onkraj suhega jarka zablodiš v hladen gozd, ki te spremlja prav do Klina. Onkraj tesnega ovinka zatone za tabo Prisojnikovo kraljestvo in očem se ti zasmеjejo Karavanke s širnimi, toplimi senožeti. Pod nogami ti neprestano šumi žlobudrava Pišnica, ki te ne zapusti prav do same Bórovške vasi. Solnce se pogreza za daljne koroške gore, ko se bližaš vasi, stopaš preko Požarja in sedeš v kavarni za mizo. Zadnji svit žarečih planin se razliva skozi okna, da je soba polna čudovitih barv, ki se prelivajo druga v drugo, kakor da jih izbira slikar za največjo umetnino. Skozi severno okno gleda, razgaljen in dehteč in v slikovitih odtenkih, strmi Vitranec; k južnemu oknu se priklanjata z divjimi stenami Prisojnik in Razora; tam kraj njih štrlé grozne, skrivnosti polne Proklete Police: vse Prisojnikovo kraljestvo, ožarjeno od poslednjih žarkov zahajajočega solнца, strmi v sobo in te pozdravlja z zadnjimi utrinki svoje krasote.

Dr. Jakob Prešeren: ODLOMKI IZ VOJNEGA DNEVNIKA

(Konec.)

Punta d'Albiolo (2978 m) ob prelazu Tonale,
dne 10. X. 1916.

Živimo v višini okroglih 3000 m. Za 150 m višje od našega starega Triglava. S. Michele, naše izhodišče v Adižki dolini od glavne proge Trident-Inomost, leži samo 213 m nad morjem. Od tam naprej pa se velika državna cesta vzpenja počasi in električna železnica prevozi celo progo brez zobov skozi Val di Noce do Clesa (658 m) in do Malé (737 m). Potem napetost narašča hitreje, a cesta si pomaga dalje brez serpentin. V razdalji 20 km med Malé in Fucine (950 m) se dvigne za 200 m in doseže po nadaljnjih štirih kilometrih pri Vermigliu že 1248 m. Dviga se potem, vzpenjajoč se ob gorskih pobočjih, zaraslih nižje doli s smrečjem, višje pa z macesnom, do vrha prelaza Tonale, katerega reže državna meja, v sledečih desetih kilometrih do višine 1884 m na prelazu samem, brez posebnih ovinkov v bolj ali manj strmih klancih, ki jih sedaj prevozijo naši tovorni avtomobili z lahkoto.

Vermiglio (»Živo rdeče«) je skupno ime za tri vasice: Cortina, Pizzano, Fraviano. Kje se neha ena in začne druga, skoraj ne moreš razločiti. Prilepljene na strma pobočja Redivala (2973 m) in znešene v slikovit nered dvo- in tronadstropnih zidanih, masivnih hiš z neštevilnimi balkoni, čepijo ko orlovska gnezda tik nad državno cesto Malé-Tonale-Ponte di Legno v dolini Oglia v gorenji Italiji. Globoko pod njimi se vije v dnu ozka struga Vermilijanskega hudournika, reže zelene pašnike in redko sejane njivice: poleg maloštevilnih, a višje ležečih planin, edini dar zemlje. Kaj more vendar dozoreti na njivici v višini 1248 m, oddaljeni od najbližjega ledenika Presanelle komaj sedem kilometrov zračne razdalje? Do skrajnosti so izrabili ljudje prostor za svoja bivališča, postavili jih na nerodovitna tla in bili prisiljeni, da zgradijo z obilico kamenja v veliki tesnobi take hiše, palače v primeri z našimi planinskimi bajtami po vaseh ob vznožju Triglava.

S čim so se bavili ti ljudje, ki jih ni redila zemlja in, kakor videti, tudi ne posebna obrt? Vasi so docela izpraznjene in ni dobiti informatorja. Vojaštvo prebiva v hišah, uporablja pohištvo dalje in kuri ob starih ognjiščih. Zasedene so po trenu, provijanturah, ki oskrbljujejo čete na obeh straneh prelaza Tonale.

Človek gleda in strmi nad tako krasoto. Slikovita vas ob pobočju, smrečje do nje, pod njo dolina sredi poletja v pomladanskem zelenju sredi planinskega cvetja, pravzaprav vas v globoko zasekani

globeli, obrobljena na eni strani s škrvantami in nasekljanimi grebeni Presanelle na jugu, s plešastim pobočjem Redivala na severu, s škrbino Monticella na vzhodu, ob kateri se izmuza državna cesta čez Tonale in prevali potem v Italijo. Ozka dolina, široka od vrha Presanelle do vrha Redivala v zračni črti komaj 10 km, ob svojem dnu pa nič manj ko 2 km, obrobljena od vrhov, ki presegajo po večini 3000 m! Narava, kako si tukaj deviško lepa! Sredi poletja ne preneha blesk snežnikov in ledenikov naokoli. Mir božji, nemoten tisočletja... Sedaj pa vojna z vsem svojim spremstvom: drdranje avtomobilov, peket konj, ropot in škripanje kare, težko obloženih.

Potovati je treba peš onih 24 km od Malé do Vermiglia. Državna meja — vrh prelaza — pa leži ravno med obema vojnima črtama, 10 km od Vermiglia naravnost proti vzhodu. Če hočeš priti na Punta d'Albiolo, moraš kreniti 5 km od Vermiglia na sever skozi dolinico Val di Strino z istoimenskim potokom.

Na tem mestu pa je dolina — Val di Sole — umetno zaprta s tremi utrdami iz granita, betona in železa. Tik ob cesti stari fort Strino v obliki trikotja, zgrajen iz mogočnih, obsekanih granitnih kolosov, s trimetrskim zidovjem in z ozkimi strelnimi odprtinami. Stara zgradba, brez topništva, nevredna granate. Ima majhne glasíje, stranske betonirane rove, ki gredo daleč v dolino do malih selišč Velon in Stavel. Dali bi se v sili porabiti kot postojanke. Nekoliko bolj spredaj, a višje, fort Tonale, na nasprotni fort Presanella. Oba je že zadela njihova usoda: podlegla sta brez bolečin modernim kanonom: stene še stojijo in prevrnjene kupole. Za pot služi na Albiolo spočetka dovozna cesta za fort Tonale, ki jo pa je treba kmalu zapustiti in hiteti dalje po ozkih stezah po ne preveč strmem terenu, ki se konča pri planini Strino (Malga Strino).

Malga Strino je bila že pred vojno planina. Še stoji par bajt iz ciklopskega zidu. Sedaj pa je tu selišče barak. Vzpenjača, ki se začne pri fortu Strino, se razcepi na tem mestu v dve progi. Ena pelje na Albiolo, druga na koto Ponale. Ker je treba večnih popravil pri takih tehničnih napravah z motorji in za prekladanje blaga, je zaposlenega tu večje število moštva, ki je sicer komaj pol kilometra za fronto, a živi mirno življenje v trdem delu.

Punta d'Albiolo (2978 m) je gora s čudežnim razgledom. Nobe-nega mesta, nobene vasi ali selišča ne uzreš. Vse daleč nekje, globoko doli, pogreznjeno v globočino morja. Sami vrhovi velikanov, na stotine in tisoče, v vseh oblikah, ostrih, robotih, nasekljanih, v veličastnih lokih. Kakor bi gledal morsko gladino s krova veleparnika ob močnem vetru, tako valovi svet v vseh mogočih formah. Blišči se v beloti snega; azurno zelenkasti modrini lomijo ledeniki solnčne žarke; kakor bi zrl pred seboj peneče se valovje razburkanega, ob-

enem pa — okamenelega oceana! Svetlo rumenkasto-zeleni macesnovi gozdi, nižje temno smrečje v neizmernih dimenzijah, prehajajoče čim nižje v tem tesnejšo zelenkasto modrino kakor v morsko neprodarno tmino dna! Triglav? On, naš domači očak, nima neizmernih snežnih poljan in ne ko njihova razoranih ledenikov. Tu res ni tiste velike ravani, iz katere se dvigajo doma kakor odsekane nebottične apnenčeve pečine. Tu je granit, kremen in sljuda; ti se dvigajo v silnih etažah, tvorijo vrste masivnih grebenov, nad njimi druga stopnja, tretja vrsta, vedno bolj divja in čim dalje bolj razorana.

Skupina Ortlerja je na severu. Mi stojimo na zadnjih njenih izrastkih ob prelazu Tonale. Ercavallo (3066 m), krasna piramida, je oddaljen od nas komaj 3 km, Corno dei tre Signori (3329 m), M. Mantello (3530 m), Punta San Matteo (3692 m), M. Vioz (3644 m), Zufallspitze (3762 m) nam zapirajo razgled proti severu in ga zakrivajo, da samo slutimo, nekje za njimi Königspitze (3857 m) in Ortler sam (3904 m). Zledenele reke Vedrette (ledenika) Valpiane in Vedrette degli Orsi izpod P. S. Matteo segajo globoko v dolino Val di Monte na naši severni strani.

M. Sobretta (3296 m) s svojim ledenim pobočjem na severozapadu, Cima Monticello (3117 m) in M. Colleazzo (3006 m) na zapadu tvorijo samo prehod v ledene poljane Adamella (3554 m) na jugozapadu in Presanelle (3564 m) na jugu. Kdo bi našteval vse vrhove, vse višine, doline in ledenike! Dolga vrsta imen laškega izvora, same suhoparne višinske številke bi motile veličastnost vtisa. —

Okoli teh vrhov, na njih, po snežnih poljanah in ob razpokah ledenikov se bije boj že dobro leto; moderna vojna z vsemi svojimi tehničnimi pripomočki. Na najvišjih vrhovih najdete človeška bivališča, topove težkega kalibra, metalce min, žaromete; vse je zvezano z dolino in v neprestani zvezi z njo po vzpenjačah in telefonih. Nobena grapa ni nepremostljiva, noben prepad ne zadrži graditeljev vzpenjač in pred nobeno višino se ne ustrašijo. Postavljajo svoje koze za močne jeklene vrvi, po katerih drčijo vozički vzpenjač; po vseh grebenih jim sekajo temelje v trdo granitno skalo, odstranijo debele plasti snega, da morejo priti do solidnega temelja ali pa jih postavijo naravnost v ledenik, računajoč seveda s tem, da se ledenik počasi premika in da bo po preteku leta treba progo zopet uravnati. Uporabljajo za pogon vzpenjač moderne motorje na bencin, električno silo, vodno moč, kakor jim bolj prija, ne meneč se za ogromne stroške. Prehrana in oskrba tisočev, ki so obsojeni, da živijo dolgočasne dneve visoko gori, zahteva vseh žrtev. —

In tako je tudi naš Albiolo zvezan z dolino s telefonom in z vzpenjačo. Oba sta v obratu noč in dan in oba komaj zadostujeta. Le najpotrebnejše dobimo v višave, kjer želodec trikrat tako hitro prebavlja ko v dolini in kjer ostri zrak sili kri k hitrejši cirkulaciji. Tu

pri nas lahko ješ nepretrgoma, nikoli ne boš tako sit, da bi mogel reči: »Ne morem več!« Samo pol ure in tek se ti začne zopet oglašati. Seveda, naše porcije so bolj odmerjene, zalagajo nas s preka-jeno slanino kot najboljšim sredstvom zoper mraz, privoščijo nam v prvi vrsti težko prebavljivih prikuh: fižola, boba in leče, celo s čokolado ne štedijo.

In ne samo živež! Pri nas zraste samo kaka bilka, kak mršav grmiček; veliko nižje dole kaka koreninica, s katerimi se lahko preživijo avizci (Murmeltier). V gorkih poletnih dnevih se pasejo v malih čredah te prijazne živalice po meleh in med čermi pod nadzorstvom večjega samca. Po velikosti presegaajo za nekaj malega našega domačega zajca, podobne so mu po barvi, nadkriljujejo ga pa z dolgim, košatim repom. Samec sedi na straži na zadnjih nogah in se ozira z veliko pazljivostjo na vse strani. Ob nevarnosti zažvižga podobno gamsu. Usojenega jim je na videz malo življenja. Prikažejo se koncem maja, ko je odlezel sneg na najprisrojnejših mestih in se morajo poskriti po svojih dupljah že začetkom septembra. Zimo prepijo. Odtod znani izrek: »Du schläfst wie ein Murmeltier!« —

Zato mora po vzpenjači do nas vse, kar rabimo za življenje: od drv do vode za kuho in pijačo, vse, prav vse. Štediti moramo s temi stvarmi, ki so najbolj potrebne za življenje in snago.

Albiolo je strateško kaj važna točka. Kdor jo ima v rokah, zapira pot v dolino Adiže čez prelaz Tonale. Če bi Italijani na tej točki prodrli, jim je odprta pot do Bolcana, in vsa ostala fronta na vzhodni tirolski meji, ob Gardskem jezeru in ostalem delu juga bi bila namah odrezana in ujeta. Sprva so bili tukaj zelo težki boji, v katerih so bili porušeni forti spodaj v dolini. Italijani so bili odbiti, naše postojanke so se med tem izboljšale z vsemi modernimi sredstvi in je predor s trajnim uspehom danes na tem mestu skoraj nemogoč. Albiolo obvlada prehod čez prelaz popolnoma.

Naša fronta tvori na tem mestu kot, ki je s svojo konico obrnjen proti Italiji, zaprt proti severu in zapadu, odprt pa proti jugu in vzhodu. Iz tega razloga imamo tukaj temperature, ki po svoji milobi frapirajo. Ob vseh mrzlih straneh je obdano naše neposredno zaledje z visokimi grebeni, solnce se upira v nas od juga in vzhoda. Zato na naši (južni) strani ni ledenikov in tudi snežišča izginejo v poletju za kak mesec. Severna stran gore pa ima snežišča, kjer obleži sneg tudi v največji vročini sredi najtoplejšega poletja. Le tako je mogoče, da vidimo tudi proti vzhodu preko Redivala čez celo dolino Adiže na ono stran, kjer se rdeči v daljavi nad Bolcanom sloveči Rosengarten, kraljestvo iz pravljice o kralju Laurinu. V nočni tmini opazimo vsako raketo in vsak šrapnel, ki se zablisne na naši nasprotni strani ob vzhodni tirolski fronti na Dolomitih, na Marmolati, Col di Lana in drugih. Naravna formacija je hotela, da tečejo fronte tudi tukaj, iz-

rabljajoč teren, samo po grebenih. Zato so vmes ležeče doline, prepadi in grape, če le mogoče, med obema bojnima črtama. Tako tudi tukaj: med nami in Italijani leži bolj ali manj široka globel ali dolina, neprestopen prepad ali grapa. Svet je tu razdrapan nad vse mere. Presenečenje po sovražniku je skoraj nemogoče, vsak napad podnevi se lahko uduši v naglici; ponoči pa je oni, ki bi hotel delati plezalne ture po prepadih, sam vedno v smrtni nevarnosti in zapisan nejnunaški smrti. Le na enem mestu ni vmes ne prepada, ne doline: na najvišjem vrhu veže greben Albiola dve različni gorski verigi. Na tem grebenu sedimo mi in Italijani. Razdalja med obema pa ne znaša več ko natančnih 200 m, merjeno po najboljši karti.

Zato je to mesto najbolj nevarno in najboljše zasedeno. Močno je utrjeno z betonom, železom in s prostornimi kavernami ter vsakovrstnim orožjem. Samo bore malo prostora je tam gori in paziti moraš, da ne zdrčiš kar na lepem v prepad. Tu straže ne mirujejo ne ponoči ne podnevi in po navadi velja ves laški ogenj topov in min samo temu mestu, ki smo ga Slovenci kratkomalo krstili za »Špico«.

Na vsako stran Špice je razvrščena približno polovica stotnije. Zaradi divjega terena je vojna po vzorcu gališke nemogoča. Pri nas ni nobene bojne črte. Fronta je razdeljena na male odseke, katere čuva po ena poljska straža, obstoječa iz častnika kot poveljnika in povprečno 20 mož. Špica je močnejše zasedena. Tako je do cele stotnije v prvi črti samo okoli 150 mož na dobra dva kilometra. Imamo sedem takih straž. Vsaka ima tik za črto svojo leseno barako, naslonjeno na greben, po katerem teče bojna črta. Samo po en mož stoji zunaj na straži in gleda na vse strani z nalogom, da v slučaju nevarnosti takoj alarmira tovariše v baraki. Naj sije solnce ali tuli zunaj najhujši vihar — straža stoji na svojem mestu ob vsakem vremenu in ob vsakem času neprestano, odkar se je vnela vojna po vrhovih.

Poveljstvo stotnij se nahaja kakih 200 m nižje.

Imeli smo že v avgustu svežega snega do kolena, snežne viharje in meteže sredi poletja, mraz, segajoč do kosti. A sedaj se je vreme preobrnilo in sneg je izginil skoraj popolnoma.

Na Špici, 7. I. 1917.

... Nadaljujem pisanje dnevnika med nočno službo. Mraz je zunaj, zelo mraz; toplomer kaže -20° C. Nobenega strela od nikoder, skoraj sumljiv mir in strahoten. Grem pogledat ven, kaj delata naša dva moža na straži prav spredaj. Če zaspita, mi zmrzneta oba, kaznovan bom pa jaz.

»Kako bom soldat« prepeva na vse grlo eden ter koraka po onih dveh metrih prostora, ki mu jih je za take športe na razpolago. Drugi stoji na mestu in vriska glasno, da odmeva od Presanelle in

Ereavalla. Prav po domače, kakor bi šel fantovat. Skoraj celo postavo kaže Italijanom na oni strani.

Nihče ne strelja. Razločijo pa se človeške konture na oni strani, 200 metrov od nas, stopicajoče v mrazu sem in tja. Tudi tam je navidezen mir. Kmalu se oglasi od tam sonoren bariton in preko grebena zadoni melodiozna laška pesem

»... lago di Garda...«

Več ni razumeti.

Ali bi ne bilo lahko vedno tako? Zakaj ne bi prepevali v svojih rovih do konca vojne, mi prostaki, ko nas pravzaprav nihče ne more siliti, da bi se vojskovali proti svojemu prepričanju!

Res, kdo bi streljal in čemu bi streljal na človeka, ko poje lepo pesem o domovini, ko misli na mater, ljubico v tako krasni noči, ko se lesketa vsa snežnobela okolica v tisočerih motnih refleksih mesečne noči, kakor je mogoča le v naših višavah! Da, noč je mrzla, jasna je skoraj ko beli dan. Kdo bi ne mislil v taki noči na prijetne dogodke svojih mesečnih noči, bi ne postal pri tem sentimentalen: »Kako bom soldat«... ali vriskal: »Kaj pa nam morejo?«, če sami sklepamo premirje in — če lepega dne ne naredimo konca mi sami, mi, pri zeleni mizi narave!

14. I. 1917, ob petih zjutraj.

Temperatura —20° C. Jasna noč; mir v celem odseku, vse kakor velikansko pokopališče v večnem snegu. Mraz gre do kosti, stražar cepeta in stopica z ene noge na drugo povsem mehanično. Napol trd se vrne v barako in se zaleti z vso opremo k pečici. Pokadi molče cigareto in leže spat.

Noč me vabi na prosto. Luna jadra preko neba s tremi kolo-barji, ki se izpreminjajo v mavričnih barvah. Skupina Presanelle se blesti v bajni lunini svetlobi, Ortlerjevi ledeniki so ko kristal, ki ga je položila narava v razorane vrhove. Dolge sence mečejo vrhovi in zagrinjajo v poltemo snežne doline, vse pa se lesketa tako čudno tajinstveno, kakor krasni prospekt planinske pokrajine na odru, kadar je dekorater najmanj štedil s svojo fantazijo.

Oj domovina, kje si za onimi vrhovi? Oj dekle, kdo te spremlja v tvojih mesečnih nočeh? Ali res spiš, misliš morda name? Ali sanjaš o teh vrhovih, ki sem ti jih opisal tako lepo z zadnjimi sflami svojega otopelega peresa? Ali res?

Stojim in gledam. In čimbolj gledam, tembolj te občudujem, narava, v tvoji silni in veličastni krasoti, ki jo le še povečuje mraz. Tvoja oledenelost je veličastna in — strašna . . .

Topove sta iz šestmeterskega snega odkopali že obe stranki. Danes opoldne sta jima izčistili cevi in napravili veliko nepotrebne groma . . . Nesreče pa pri tem ni bilo.

Rado Pavlič: ČEZ KARAVANKE NA VISOKE TURE

(Dalje).

Drašče-Čajna-Kötschach-Zg. Dravograd-Dölsach-Heiligenblut-
Glocknerhaus (2143), 16. avg. 1926.

Kako hitro in kako sladko sva zaspala tisti večer! Sredi noči pa me je nenadoma prebudilo petje vaških fantov. Pripeli so po vasi in se ustavili pred našo hišo. Poslušal sem jih pri odprtem oknu. Peli so tako lepo in — čujte! — same slovenske narodne pesmice, nekaj koroških jodlerjev in nazadnje še ono nemško »O Susanna...«. Razgovarjali pa so se večinoma po nemško. — Drugo jutro so mi pravili Stutzovi, da pojejo po celi dolini tjugori do Šmohora še vedno po večini slovensko in da so nekatere vasi zelo zavedne — in to v krajih, kjer ni bilo plebiscita! Kako mora biti šele v drugih delih slovenskega Korotana! Vendar, v danih razmerah bodo ti ljudje izgubljeni za nas. Čeprav znajo »windisch«, vendar rajši govorijo nemški, zlasti ako pride mednje kdo, ki ga ne poznajo. Prav sami med seboj jo že še urežejo po koroško.

V pondeljek sva vstala na vsezgodaj. Odpeljati sva se morala s prvim vlakom, a do postaje sva imela še dobro uro hoda. Toda ni nama bilo treba hoditi peš. Prijazni gopodar je dal napreči konja in ob 6. uri zjutraj je že tekla kočija po lepi cesti skozi vas in nato dalje med žitnim poljem in sadnim drevjem mimo ljubkih vasic z belimi cerkvami proti Zili, po dolgem lesenem mostu čez njo v Čajno, malo vasico in postajo pod Dobračem, ki ga je l. 1348. porušil strašni potres, ki je prizadel tistemu delu Zilske doline toliko gorja. Jutro je bilo zopet tako lepo! Tu smo se ločili. Hlapec in sinček z vozom nazaj, midva z vlakom naprej po prelepi Zilski dolini. Kdo bi si mislil, da je tako široka in veličastna! Mimo nas se je leno pomikala Zila, vrbe so se sklanjale globoko k njej, na obeh straneh pa jo oklepajo zeleni grički in v ozadju visoke gore. Hitro je šlo naprej mimo krajev s popačenimi slovenskimi imeni in z deloma zabrisanimi slovenskimi napisi, ki so ostali še iz prejšnje dobe. Od Šmohora do krajev »Kyttschach« in Mauthen, kjer se Zilska dolina popolnoma zoži, so zgradili železnico šele med vojno. Tu nisva slišala nobene slovenske besede in videla nobenega, tudi zabrisanega slovenskega napisa več.

V Kyttschach-u nama ni bilo treba dolgo čakati na avto; potem je šlo po strmih serpentinah gori, čez prelaz in na drugi strani še strmeje doli. Gospa, ki je sedela poleg mene, se je tresla in se je preplašeno ozirala po divjih strminah. Umirila se je šele, ko smo dospeli v Dravsko dolino.

V Zg. Dravogradu sva morala čakati štiri ure na vlak. Čas sva prebila nekaj časa v kolodvorski čakalnici pri zalogi svojih nahrbtnikov, nato v prijazni gostilni v trgu. Vse, kar sva naročila, je bilo veliko cenejše nego pri nas.

Ob dveh pop. sva bila zopet v vlaku. Čez pol ure sva izstopila v Dölsach-u (6 km pred Lienzom), kjer je že čakal poštni avto, ki vozi vsak dan trikrat do Heiligenbluta, najvišje gorske vasice na Koroškem. Zasedli smo prav vse prostore. Tiste dni so namreč prihajali od vseh strani turisti in neturisti, da se udeleže velikega slavlja v Glocknerhausu, ki se je vršilo prav tisti ponedeljek ob 50letnici zgraditve tega znamenitega gorskega zavetišča. Midva sva čisto po naključju prišla v to vrvenje. Pa sedaj sva morala naprej, naj bo kar hoče.

Vožnja z avtomobilom iz Dölsacha po številnih serpentinah čez Iselberg na Winklern in dalje po dolini reke Möll do Heiligenbluta (48 km) je nepopisno lepa. Poštni avtomobili so elegantni, veliki, s 16imi, z močnim rjavim usnjem tapeciranimi sedeži. Cesta je sicer precej ozka, a jo sedaj na več krajih razširjajo. Kljub številnim in zamudnim srečavanjem premerijo vso dolgo pot v dobri poldrugi uri. Zato sedaj tam skoro noben turist ne hodi več peš; kajti zamudil bi cel dan in bi izdal toliko za hrano, kar stane vožnja. Avto namreč ne stane več ko 9.80 šilingov (še malo manj ko 80 Din). Šoferji so prvovrstni. Vsak trenutek, vsako prosto progo je izrabil in zdirjal, da je bilo veselje. Debele deske na številnih lesenih mostovih čez divje penečo se reko so kar odskakovale. Bilo je zares lepo. Številni, tudi preko 100 m dolgi slapovi so nas pozdravljali po vsej dolini, zdaj na desni, zdaj na levi. Tam v ozadju pa so kipeli v nebo zasneženi velikani Visokih Tur. Bil sem tako zaverovan v ta lepi neznani planinski svet, da sem komaj zapazil, kdaj smo dospeli v Heiligenblut. Vas je polna prvovrstnih gorskih hotelov, a zasedeni so bili vsi kotički. Sicer pa midva nisva iskala prenočišča; saj še ni bila ura niti šest in do Glocknerhausu je samo tri ure hoda po lepi, v serpentinah izpeljani cesti, po kateri vozijo tudi manjši avtomobili, seveda samo v eni smeri, ker bi se dva ne mogla izogniti.

Brez odlašanja sva vzela pot pod noge in prav hitro nama je šlo navzgor. Ko sva bila od vasi oddaljena komaj četrt ure, je priletelo nekaj kapljic iz edinega oblaka nad nami; toda že je potegnil mrzel veter sem od Tur in ga razpršil na vse strani. Bilo je zopet najlepše vreme; vsa srečna sva dospela že ob 1/29 v Glocknerhaus.

Glocknerhaus (2143)-Kaiser Franz Joseph-Haus (2422)-Hoffmannhütte (2438), 17. avg. 1926.

Malo pred Glocknerhausom naju je dohitel mož srednjih let in velike postave. Iz njegovega govorjenja sem takoj spoznal, da mora

biti izmed tistih slovitih gorskih vodnikov, o katerih toliko pišejo knjige in o katerih še več pripovedujejo razni neizvežbani turisti, ki jim pridejo v roke. Tudi najin možakar je pripovedoval strašne reči o nevarnosti, o groznih razpokah, o nesrečah. »Ja, ja, Gott weiß, wie viele Fremde da oben in den Gletscherspalten begraben liegen!« Bila sva prepričana, da pretirava in da govori samo v svojo korist. In nisva se motila. Na povratku z gore sva ga srečala, ko je vlekel dve novi žrtvi na debeli vrvi proti vrhu.

V Glocknerhausu je bilo zelo veselo. Na stotine ljudi je sicer že odšlo med dnevom, čez 30 avtomobilov sva srečala na poti, a še vedno je bilo vse črno ljudi. Nekateri so se izprehajali zunaj —, v veži se jih je kar trlo, da sva se komaj prerila skozi v salon, kjer je bilo vse v svežem zelenju, planinskem cvetju in vencih; vmes so švigali fantje in dekleta v slovitih in prikupnih mölltalskih narodnih nošah, a pri dolgi mizi je pevsko društvo z Dunaja zapelo nekaj prav čednih komadov. Vse je navdušeno ploskalo, ploskala sva tudi midva, ki sva sedela pri majhni mizici v kotu in občudovala to veselo planinsko vrvenje. Bila sva prav zadovoljna, čeprav nama je oskrbnica rekla, da nima nikjer prav nobenega kotička več na razpolago. Ko sva se okrepčala, je stopil moj tovariš do sosednjega hotela na Marienhöhe, kakih 200 korakov od Glocknerhausu, da pogleda, če bi se tam dalo kaj dobiti, jaz pa sem med tem pazil na nahrbtnike. Kmalu se je vrnil s poročilom, da je tudi tam vse polno, da pa nama bo gospodinja iz prijaznosti odstopila za oba skupaj eno blazino. Dobro, izvrstno! Morda še nikoli nisva tako dobro spala kakor tisto noč.

Ob 1/24. uri zjutraj sva bila že pokonci. V hotelu je še vse spalo. Rad bi bil plačal prenočišče, a gospodinje nisva hotela buditi, sicer pa tudi nisva vedela, kje je. Možakarju, ki je kolovratil po kuhinji, sva naročila, naj pove, da bova plačala nazaj gredé. V studencu pred Glocknerhausom sva se umila, nato pa hitro naprej po prav lepi in spretno izpeljani poti proti Kaiser Franz Joseph-Höhe. Še pred peto uro sva dospela do velikega, zidanega gorskega hotela. Tu sva šele zajtrkovala. Nato sva si izposodila debelo vrv in sva previdno čakala, kdaj bo odšla kaka skupina naprej; kajti bila sva trdno odločena, da ne vzameva nobenega vodnika. Tudi peti dan je bil tako lep kakor vsi prejšnji. Nobene meglice nikjer in nobenega oblaka na nebu. Großglockner gori nad nami pa tako lep in čist, kakor da je iz samega kristala. Kolika sreča!

Veselo in brezskrbno sva hitela po lepi stezici proti ledeniku Pasterze. Eno skupino sva že prehitela in tam pred nama na ledeniku jih je bilo že nekaj. Preden sva stopila na ledenik, sva si navezala — dereze na čevlje, toda sredi ledenika sem jih snel najprej z ene, potem še z druge noge. Vse, kar se govori o nevarnosti na tem ledeniku, je zelo pretirano. Takole zjutraj, ko je najbolj mrzlo, bi lahko

brez nevarnosti preplezal z ene strani na drugo. Midva sva hodila, kakor da greva po cesti, in prav kmalu sva bila na drugi strani pod robom Kleinglocknerja.

Tu sva zopet dohitela in pustila za sabo tri manjše skupine, tako da je bilo pred nama samo še devet, odzadaj pa še enajst turistov. Tik za nama sta previdno stopala dva, katerih eden je bil izkušen vodnik, drugi pa mlad, popolnoma neizvežban Holanec z navadno palico v roki. Tudi ta je želel priti na vrh najvišje gore Visokih Tur, toda ni se mu posrečilo. Hodil je počasi, vsak čas je moral počivati in zdaj pa zdaj mu je na lepem izpodrsnilo. Pred snežiščem nad skalami sta zaostala in potem jih nisva videla več; menda sta se pravočasno obrnila nazaj. (Konec prih.)

Dr. H. Tuma: IMENOSLOVJE (NOMENKLATURA) JULIJSKIH ALP (Dalje.)

3. skupina.

Loškastena.

Čez Brežice 2038 m; sedlo, prehod iz doline Bala in Bavšica v Koritnico; na sever pod Brežiči snežena konta Lánževica, pod njo krnica Ozebnik; na vzhod pod Zelenicami 2278 m; Veliki in Mali Turn v Ozebniku; V Slapu pod 1922 m v Koritnico; na jug dolina Bala: Lánževica 1644 m (po domačem izgovoru Lanšepca), Prévála 1597 m, Jézerce 1414 m; nad njimi zahodno Vršiči, Pri Koritih (studenec), planina Bala 1181 m¹.

Plešivec 2185 m; na sever pod njim krnica Mali Ozebnik, v njem Turn v Malem Ozebniku; na severozahod police v Zagonu.

Bavh 2189 m; na severozahod pomol Čelovec.

Vrh Góleževica 2101 m (turistska spačenka Holcevka), po polici na zapad Góleževica; pod vrhom na jugovzhod Bávčina Glava, pod njo Mesnóvka.

Vélikí Bedínji Vrh² 2196 m, Mali Bedínji Vrh; na zahod pod obema Kozja Polica 1760 m.

Konjska Škrbina³ 2040 m; na vzhod pod njo Lepóče in zelena grapa na sever: Rázor.

Morež 2261 m; na severozahod Votli Vrh; pod njim na sever Ruševa Glava 1606 m; pod njo v krogu Kalúder⁴.

¹ Log, laški lanc z nosnikom se omenja že l. 1015 v listinah. Bala iz laškega Valle, v posesti samostana Rosazzo. Napačno pa je iz te besede izvajati Bavšica, glej Trentar Pl. V. XIII. str. 68 iz Balšiča, ker je Bavšica iz bavha svetlorjava trava po pašnikih.

² Izgovarja se Vevínji vrh (prav Bedínji), po rastlini bedenec, bedénka, Narcissus, ime za vrh, kjer je meseca junija polno te rastline.

³ V vojaškem zemljevidu manjka neprehodna škrbina, ime pa je zanešeno napačno za vrh 2261 m Morež, t. j. Schuttkegel.

⁴ Kaluder — koloder, voda okoli zavite gore pa Kaludrnica. Glej goro Kaluder 1980 m nad Sočo in Kaludrovica 978 m v Beneški Sloveniji.

Bricelj 2343 m (kartografična spačenka Vritnik); klin na vzhod Stadór 2026 m; zapadno pobočje V Platéh; podnožje V Pungrtu⁵.

Oltarji 2305 m, pod njimi na vzhod Konj.

Vrh Rup 2197 m, klin na sever: V Glavah, do Pologova Glava 1048 m; pod vrhom police V Mehéh, pod njimi Krnica.

V Gornjem Gradu ali Oblíca nad Rupo 2238 m; na sever med 2197 m in 2238 m Rupa, Jama, Plazič; na jug Velika in Mala Rupa; pod njo proti severu: Pod Jaškom, Slapce, Snežnik.

Vrh Krnice 2235 m; klin na sever do Planinice 1534 m, Petričevce 1286 m; na jugozahod Kobilá 2213 m; pod njo: V Kotéh, Planja, Prihod, Počivalo, Dolgo Brdo, Kopa nad Logmi; klin na jug: Vrh Male Krnice 2113 m.

Izgóra okoli 1200 m Himmelberg, nad Klužami 468 m; med 2235 m in 2113 m Velika Krnica med vrhom Male Krnice in Kobiló; Mala Krnica pod njimi Bavšica; Globočani nad izvirov Šumnika 917. m —

4. skupina.

Grintavec 2344 m (Bavški).

Sóvínjak¹ (izg. Svínjak) 1637 m (Saurüssel²); na sever predgora Sleme 1127 m nad Koritnice.

Ostri Rob 1752 m, na severozahod Kosmata Glava 1360 m, na jug stajé Matevčca 825 m.

Špičica 1782 m; Vrh Kozje Planje 1749 m, na južnem pobočju Lípnik 1014 m čez grapo Širokec; na sever Lepoče, nad njimi Glava nad Bavšico 1469 m.

Vrh Ovčje Planje ali Pri Banderi 1965 m; na jug pobočje s 3 lehami: Zadnja, Srednja in Prednja Ovčja Planja; pod Zadnjo Planjo Roglji in Vótlíca, gozdni dolič; pod Spodnjo Planjo Luža na Fondi; na sever Konjski Robič, Sovnica in Kozji Robci od zahoda na vzhod do pod 1965 m.

Vrh Leh 1853 m, pod njim police V Leah; Vrh Ruš 1981 m.

Škrbina čez Ruše okoli 1950 m; na jug Rušje, dolič Ledina, pod njo Planina nad Sočo 1410 m; rob pobočja od planine na zahod: Laške Police, Rdeča Polica, Koritce do pod zahodno Planjo.

Vrh Brda 2143 m; južno pobočje: zahodna plena (Dachfläche) Ríbežni, vzhodna Brda, po sredi Planja v Grintavcih; Škrbina v Brdih 2050 m.

Mali Grintavec 2277 m; klin na jug do Lanterne 2001 m; v kotu pod vrhom V Škodeli; pod Lanterno: Kraj Ruš, iz Planine nad Sočo do pod Lanterno: Prédolina; v koncu Brežiči; pod njimi Staro Utro in Kraj Kuhinje; na jug Robci; vrhovi od 2277 m do 1752 m od bovške strani vsa skupina Grintavci, pod vrhovi celo pobočje Rušje, pod njimi Dolič, pod njim od 1460 do 1360 m skupno Kosmate Glave.

Veliki ali Rdeči Grintavec² 2344 m; na sever: Rušje, pod njim od 2344 do 1981 m Skoki nad Bavšico; na jug: Prodi, Raka, iz nje čez Brežice v

⁵ Pungrt, večkrat kot lastno ime iz nemškega Baumgarten, pri srednjeveških graščinah ograjeni del gozda za divjačino. To ime je na zemljevidu zaneseno za vrh 2305 m: Oltarji.

¹ Iz S(o)vínjaka so Nemci prevedli »Saurüssel«; ime pa je kakor vas Svina pri Kobaridu in drugod od zviti, zaviti; ime velja za podnožje, zavito med strugo Koritnice in Soče.

² Ime Sočanov za vrh 2344 m je Veliki ali Rdeči Grintavec. Bavškarjem pa velja ime Bavški Grintavci za vse vrhove od 2344 m do 1752 m. Geografično ime za vrh 2344 m ne more biti torej Bovški Grintavec, kakor ga je uvedel v literaturo dr. Kugy, ampak edinole Bavški.

Prédolino, na jug v Kravljji Žleb, iz njega Široka Drasta; pod Prédolino ob grapi na jug: Na Kotéh, Kravljja Glava, Gorenja, Srednja in Dolenja Jarečja Glava; na jug: Veliki Muzci do Tičarice³ in Kol-a⁴; na sever pod njimi Pungrt in Za Rako; na jug pod njimi Múzceve Police, Mali Muzci; pod Strohólom⁵ selišče Lomóvlje 856 m

Sravnik 2060 m⁶; pod njim na jug gozd Strmarica, pod njo selišče Na Skali 994 m.

Vélika Vrata 1841 m; pašne police na sever: Apica⁷, nad planino Zapótok 1385 m; Mala Vrata.

Srebrnjak 2099 m, na jug Platí 1369 m.

Ribežni, na sever Skóki 1675 m, pod njimi Gamsova Ruša; južno pobočje od Srebrnjaka do pod Pelc 2109 m: planina Véverica (izg. Berebica) 1244 m⁸.

Pelc (Trentski) 2109 m; na sever Ruša.

Vratilca 1978 m, pod njo na jug: Huda Krepa; na sever: V Žlebéh do pod Plešivca

Plešivec 1960 m; na jug: Staro Utro, Na Glavah 1670 m, Prédolina, Na Grivah 1612 m; pobočje na jugozahod: Ognjišče, Vogel nad Logom 1424 m; pod njim nad Soče Robci; med Plešivcem in Grivami: Dól, pod njim Riže.

Ušje 1894 m; na sever Razórji, pod njimi Za Podnem

5. skupina.

Mojstrovka 2369 m.

Škrbina v Velíko Dnino ali Jalovska Škrbina² 2110 m, prehod iz Planice v Velíko Dnino; Véliki Kot³, krnica nad Za Stenami in Golico 2310 m.

Rob Vélike Dníne⁴ 2234 m, na severu predgore: Na Kumlih 1652 m, Na Lopi 1741 m, pod njo Veliki in Mali Prihod (spačeno Privat), pod njim V Rovtu, pod njim studenec Črna Voda; na jug: planinski pašnik Vélika Dnina⁴, v gorenjem delu Míze 1909 m, v dolnjem delu Na Rudi, pod njo Rúatarska Trenta.

Pri Kolu nad Travnikom 2379 m ali Rob Travnika; zeleno sleme na jug: Travnik, v njem Vrh Travnika 2146 m; vzporedno na vzhod: Za Rebrom; pod njim pečnate Police, pod njimi Čelo.

³ Vse Tičarice so preklan stožec oblega vrha do širokih tal; glej Tičarica pod Plazjem 1891 m, Tičarica Zajezéram' 2091 m.

⁴ Prvotno: Kal = preklana gora.

⁵ Strohól = votlo drevesno deblo.

⁶ Sravnik, Kurnik, imena za gore s kratkimi sneženimi plazovi, t. j. plazovi pršiča, ki se suje venomer.

⁷ Ápica, scéna, senčna polica; tolmačim jo po deblu »op-«, kakor Opčina = zadaj, senčno ležeče. Prim. tudi Abanica pod Dražkim vrhom.

⁸ Imena v grebenu Grintavca naprej so v zemljevidu in literaturi vsa zmedena in večinoma izgrešena. Ime Véverica v izgovoru Berebica velja le za planino; pač pa je utegnito nastati ime po krivulji brdnice od 1894 m do 2109 m, torej bi bilo rabno kot kolektivno ime za te vrhove. Enako ime furlanski Bivera nad Ampezzo.

¹ Mojstrovka prvotno le ime za pašnike pod vrhovi in okoli Šita, darovane nemškimi kolonistom obrtnikom v Kranjski Gori; torej »Meisteralm«.

² Travniksattel, iznajdenka dr. Kugy-ja, nima nobene zveze s Travnikom, ampak je prehod iz Planice v Veliki Kot in od tod v Veliko Dnino.

³ Veliki Kot Trentski; severno pod Jalovcem: Veliki Kot Rateški.

⁴ Velika Dnina tod in drugod = die grosse Tagweide. Napačno prof. Rutar iz Divjina in Trentar Pl. V. XIII. 82 iz planine »na dnevu«, »na solncu«.

Rob nad Kurjo Dolino 2348 m; pod njim Zadnja Kurja Dolina, pod njo Kurja Špičica; vzporedno Prednja Kurja Dolina, južno pod dolinama Na Skokiču, na vzhod pod njimi Šnita nad izvirov Soče 990 m.

Véliká Mojstrovka 2369 m — 2366 m, na jug pod njo Suhi Vrh 2002 m; Mala Mojstrovka 2352 m; na sever Rupa, na jug pašniki Pod Mojstrovko.

Vso severno plat od Mojstrovke do pod Goličice imenujejo Ratečanje Šita, po orjaških prodeh pod stenami (iz nemškega die Schütt); greben na sever Sovátnice 1782 m; Sleme 1921 m; pod temenom na jug Bavh z mlakami; zahodno pod njim Malo Sleme nad 1591 m; V Grlu 1502 m (Im Rohr), prehod iz Planice v Malo Pišnico. Sračnik okoli 1550 m, Suhi Vrh 1645 m, Visoka Peč 1749 m, Ciprnik⁵ 1748 m, Vetranc od 1631 m do 1565 m, Vel Vratnik 1392 m; na sever pod njim Črna Lopa; Mali Vratnik 1093 m nad sovodnjem Male in Velike Pišnice.

Rebro od Mojstrovke na jug: Grebenec, škrbina čez Grebenec; pod Grebenecem Glava Šito ali Gumno; Spodnje Gumence nad Veliko Planino 1495 m

Nad Šitom Glava 2078 m, pod njo Kótovnice; Vratnica 1807 m, Prednje Robičje 1942 m, Zadnje Robičje 1930 m, Kumlehova Špica 1814 m, Kumlehova Glava 1783 m na vzhod V Sedelcu; Špica v Sedelcih 1562 m; na sever ronek Mravinec 1254 m, pod Sedelcem južno: Volovje in Vela Ráven; od Špice navzdól Klin do Pišnice; Mali Kumlih, Vel. Kumlih 1459 m, Škrbinek 1339 m, Ivje 928 m, Sovodnje obeh Pišnic.

6. skupina.

Prisojnik 2547 m, Razór 2601 m.

Čez Vršič, sedlo 1611 m, prehod iz Pišnice v Trento; Pri Jezercu, na sever Močila pod Erjavčevo kočó 1515 m; na vzhod pod njo Frata nad Suho Pišnico Stari Tamar 1333 m, Klin, Dolina Vel. Pišnice: na jug Véliká Planina 1495 m, Huda Rávan, Strma Frata 1250 m, Lomí, Na Klancu nad Sočo.

Vršič 1721 m, na zahod in sever Rávenci, pod njimi na sever Brégi nad Suho Pišnico; Plánjičce v Bavhañ.

Sovna Glava¹ 1742 m; pod njo na jug Osojna Glava 1600 m, pod njo Kórenske Police, pod njimi Na Górenjih Ležah².

Kraj Sten 2348 m, rebro na jugozahod: Gladki Rob, Golica, Gorenje Peči, Dolenje Peči, Šupica, Maklena Peč 1296 m, pod klinom Dolenje Leže, iz njih grapa Léžanica³, pod njo Boróvlje. — Nad Jamo (nad Oknom).

⁵ Čiprije, ciper, čibrije, kiperje se zamenjava: čibrije — *Lythrum salicaria*; ciper — *Epilobium montanum*, kiprije — *Epilobium angustifolium*, čiprije — *Senecio nemoralis*. Temeljni pojem besede je: »ostro dišeček«, in je v zvezi z besedo kopre — Fenchel, Dill; Angelica, Blutkraut (*Lythrum Salicaria*) grški »kopros« — gnoj, »kyperos« — Cypergras, Cupressus.

¹ Sovna Glava se razlaga različno: loveč trdijo, da je Sóvina glava, ker je bil ondi nekoč gozd poln sov; pastirji pa trdijo, da je od soli, katero so natresali drobnici; utegne biti tudi solčna glava, v nasprotju z Osojno Glavo pod njo, t. j. senčno glavo.

² Na Ležah je bil nekoč rudnik.

³ Léžanica ne prihaja izpod Prisojnika, kakor pravi Pl. V. XIII. str. 53

Prisojnik⁴ 2547 m; greben na sever: Vrh za Škednjem ali Mali Prisojnik 2215 m, Goličica 2078 m (Prisojniška), Vélika ali Prednja Glava 1684 m; na zahod Suha Pišnica.

Zvoniki (trije) 2472 m; na jugozahod pod njimi Turn; med njimi in Gladkim Robom: Zaprti Plaz, pod njim Jajčki⁵, pod njimi Kranjska Planina; na sever: debro V Škednju.

Zadnje Plati ali Zadnji Prisojnik 2392 m; greben na sever do Zadnje Glave 1800 m.

Škrbina v Zadnjem Prisojniku 1955 m, kartografično po dr. Kugyju Mlinaricasattel; južno: Griva (Prisojniška), rebro izpod 2191 m; pod njim studenec Mlinarica; pobočje od Turna do Grive: V Prisojniku⁶.

Mali Razor 2191 m⁷, severno pod njim Travno Brdo 1412 m; ronek na jugozahod: Griva; debro pod Mlinarico na jugozahod: Korita.

Turn pod Razórijem 2394 m; rob na vzhod Šplevta⁸ 2371 m (Razerska); Križki Rob 2346 m; pod njim na sever: krnica V Kotu 1739 m Travno Brdo 1412 m, Krnica 1218 m, V Lesu 1058 m, Dolina Vel. Pišnice; na jug: Na Gruntu pod Razorjem; dolina na zahod: Korita, na desnem bregu po vrsti navzdol: Metlika, Široki Žleb, Zadnji Lom, Globoki Graben, Srednji Lom, Dolgi Graben, Prednji Lom, Leskovec, grapa Turnica, Tura nad Sočo; na levem bregu: Rjavi Žleb, Kozji Žleb, Ožganje pod Kuklo.

Razór ali Razóra 2601 m; na vzhod Dolgi Plaz; na zapad pod vrhom: V Žlebeh; na jugovzhod greben do Vrh Žlebičev 2199 m; predgora na jug: Griva (Križka) 2052 m, pod njo na zahod V Kontéh, Beli Potok⁹, Utrece, Klin, Klinov Žleb, Utro, Prósek.

Nad Rjavim Žlebom 2349 m, na zahod Rjavi Žleb v Korita, na severozahod Lešarjeva Peč 1874 m.

Planja 2453 m¹⁰ (Razórska); greben na severozapad do Globičine nad Koriti: polica Lánževica; predgora na jug: Glava pod Planjo 2002 m.

Kanceljni 2191 m, med njimi in Planjo: Kotel. — Rimlajt¹¹ okoli 2100 m.

Goličica¹² 2101 m; klin na sever Rúševa Glava, pod njo Visoka Stena;

⁴ Prisojnik, izgovarja se v Kranjski Gori nekako Prísank (z zamolklim a-o); v vrstah starih ljudi pa nosniško Prisounk. Prim. pomen Sovna = solčna Glava in pod njo Osojna t. j. senčne glave. Prísank je tudi pod Florjanko nad Trbižem, slovenski le: Prisojnik.

⁵ Jajčki, izprijenka iz jački ali jaški, t. j. jamice v labori (breccia).

⁶ V Prisojniku: Napačno na zemljevidu za ves prostor med Razorjem in Prisojnikom; velja le za solčne pašnike do Malega Razorja.

⁷ Čermak Pl. V. XIII. 87 trdi, da je 2191 m Turn in 2394 Mali Razor; morfologično je nasprotno in Trentarji tako drže. Tudi iz Kranjske Gore stoji vrh 2191 m pred Razorjem, torej je Mali Razor.

⁸ Prim. Šplevta pod Pihavcem 2215 m, Šplevta nad dolino Vrat 2262 m. Šplevta pomeni Spaltstück, torej odsekana gora.

⁹ Trentar Pl. V. XIII. 83 piše Veli Potok — je pa le izgovor za Beli.

¹⁰ Imenoslovje od Razorja do Trente je po zemljevidih in literaturi docela napačno.

¹¹ Rimlajt, iz bav. tirolskega narečja Rimle = žleb in Leite = polica, torej žlebova polica; enako ime se tudi dobi še v Nemškem Rutu na Tolmünskem. Ime kaže na nekdanjo nemško, četudi pičlo kolonizacijo v Trenti.

¹² Ime Kukla, ki se nanaša na ta vrh, je ime za sedaj opuščeno planino severno od grebena Goličica, Ruševa Glave, do Glave nad Prosekom. Ime pomeni die Puppe, za široki gozdnati stožec nad Koriti čez Sočo 1318 m. Napačno Tominšek Kugla ali Kuhla Pl. V. XI. 158, in XIV. 173 in Trentar XIII. 53 in 81. Posestniki planine so trije, med njimi znani vodnik Jože Komac, ki pač ve najbolje, kako se kliče njemu lastna planina.

na jugovzhod tvori gače Čelo; klin na jugovzhod do Šupe 1519 m¹³; grapa na zahod: Krnica; v sovodjih Korit in Soče gozdnati stožec Kukla 1318 m.

Véliká Škrbina okoli 1600 m.

Debela Peč 1660 m, na sever pod njo Srednja Frata, klin na jug Rigeljce, pod njim od Čela naprej gozd Vélikí Prósek.

Mala Škrbina okoli 1500 m; pod njo na jug do pod Glave gozd Malí Prósek; Glava nad Prosekom okoli 1000 m.

Vršič nad Logom okoli 700 m, nad sovodnjami Zadnjice in Soče.

b) vodovje.

Ležanica, hudournik izpod Dolenjih Lež; Túrnica, hudournik nad Turo; Korúta; Mlinarica, studenec; Lomericá ali Límérica¹⁴, izpod velike Ravní.

7. skupina.

Škrlatica 2738 m.

Zadnjica, Utro, Planja (Zadnjiška) 997 m, Dolgo Brdo, Planina Za Javor 1479 m, na vzhod do prehoda Luknja 1759 m.

Mali Pihavec 2148 m; Pihavec 2414 m, zahodno pod njim Solčne Krnice, pod njimi Rušova Glava, pod njo Kapše¹; klin na sever Šplevta pod Pihavcem 2215 m, pod njo na zahod Osojne Krnice, med Pihavcem in Šplevto globoka zarezá z malim jezercem v jami, na sever pod Šplevto I. Križko Jezero ali Jezero pod Šplevto.

Čez Kamen, škrbina okoli 2100 m; Vrh nad Kamnom 2274 m.

Bovški Gamsivec² 2389 m; pod njim na vzhod Glave nad Sovatno³, med njimi in Stenarjem dol Sovatne do pragu Skok 1949 m. Pod Glavami na vzhod opuščena planina in gozd Bukovlje.

Na Robèh, ves greben od 2389 m proti severu do Bovškega Križa 2301 m.

Vrata, prehod iz Sovatne na Križke Pode; Dovški Pihavec 2224 m, Bovška Vratíca; med Pihavcem, Razorjem in Križem Križki Podí⁴.

Čez Bovški Križ 2301 m, nad kotom Pišnice: Križka Stena od Križa do 2440 m. Greben na jugovzhod Gúbno 2410 m; Vratíca (Stenarska) kota 2295 m, prehod iz Sovathe na Rušje; Visoki Stenar 2501 m, Spodnji Stenar, 2374 m, Turn pod Stenarjem 2154 m; pod njim na jug Planja pod Turnom, na vzhod V Rižah in Bukove Glave; klin na severovzhod pod Vel. Stenarjem Mečesnice nad Aljaževim Dolom do 1420 m; široki žleb pod Stenarjem Strme Platí.

¹³ Šupa, Šupica, votlina.

¹⁴ Tudi na Koroškem Límovica za Lomovica, s prehodom v Limenico

¹ Ime Kapše večkrat v Zapadnih Alpah, vrtcu podobna ravnica visoko v planinah, a ne more imeti s kapusom kaj opraviti niti s kopiščem. Prim. Kápošče nad Mojstrano. Kapše pod planino Črni Vrh nad Sočo.

² Mejna imena se križajo med Trentarji in Mojstranci, Bovški Gamsivec je mójstransko ime, Sovatna trentarsko, dočim imenujejo Mójstranci tako dol iz Vrat do Robu.

³ Tominšek Plan. Vestn. XV. 107: Križki Skok.

⁴ Trentarji imenujejo Križke Pode na južno in severno plat Križa 2301 m ter ločijo Trentske Križke Pode na jug in Kranjske (Križke) Pode na sever med Dolkóvo Špico 2582 m in Stenarjem, kar tudi geografično ustreza.

⁵ Bovški Križ je podoba robu od zahoda 2346 m na vzhod proti Stenarju in od juga od 2224 m na 2301 m na sever. Za vrh 2410 m torej velja mójstransko ime Gúbno. Med njim in Stenarjem sneženi žleb s prehodom čez škrbino: Stenarska Vratíca.

Dovški Gamsivec ali Gamsar 2440 m.

Rogljice, rob nad Krnico, greben na jugovzhod Dolkóva Špica 2582 m, Dolenja Dolkóva Špica 2078 m, Strme Police 1981 m, Dolkóva Glava nad Aljaževim Domom. Med 2440 m in 2582 m Dovški Prodi. Prostor med Stenarjem in Dolkóvo Špico »Na Rušju« v treh skokih: nad dolino Vrata »Na Rušju na Pragu«, do 1778 m »Na Rušju na Stanu«, v njem Kajnarjev Rob, in »Na Rušju na Gruntu«, v njem skalnate glave »Na Rogljicah« do robu. Ime dr. Kugyja Hrušica je le ime divjih lovcev iz Trente in Kranjske Gore za točko ob sklonu »Na Rušju na Gruntu«, kjer je baje nekoč rasla divja hrušica. Na zahod pod robom in nad krnico Mizica 1711 m. (Dalje prih.)

KOTIČEK

Dr. G. R.: Skrivnost Martuljka.

Če izdajam lepo planinsko skrivnost javnosti, ne delam tega z namenom, da jo oskrunim, ampak zato, da bi bila vsakemu planincu sveta. Odkrila se mi je že predlanskim. Par akademikov, bogoslovcev, res uprav idealnih ljubiteljev planin, je »martuljkovalo« v erarični koči sredi gozdov med obema slapovima. Ljudje v Gozdu so jih brzo krstili za »Martuljkovce«. Njihovemu vabilu sem se mogel odzvati še le pozno, ko je »sezona« že minila in sta samo še dva martuljkovala.

Jasen, solnčen in topel je bil 20. september. Svežost je dihala jutro, ko sem spel po zmerno strmi stezi od postajališča v tajno kraljestvo ponosnega Špika. Zamolklo je bobnel prvi slap, a radovednemu očesu se ni dal uzreti, da sem takoj pri vstopu dobil občutje nečesa skrivnostnega. Ob potu zadenem na kočo. Zaprta je, okrog nje vse poznaženo in pometano, drva in trske lepo zložene, vse v vzornem redu. »Imajo čut za red in snago,« sem si mislil; nisem pa vedel, niso morda za to leto že končali martuljkovanja. Bodisi kakor že, pred zaprtimi vrati koč ne bom čakal na rešitev uganke. Grem naprej in se tiho dvigam do drugega slapa.

Ni najlepši, a gotovo, rekel bi, najbesnejši izmed vseh slapov, ki oživljajo naše planine. V ozek žleb je ujeta vsa množina vode, se vije kakor jeklena štrana in v gnevu, da ne more prosto padati čez skalnati prag kakor Peričnik, s težkimi udarci bije v globok tolmun. Cvili in žvižga, grmi in poka, peketa in rjove vse obenem v žudovito divji melodiji. Pravljice bi sanjal ob tej muziki, divje in junaške. Ker drugega ne more, se podivjani element znosi vsako leto nad mostičem, ki precej daleč pod slapom prenaša stezo na drugi breg.

Še sem nosil bobnenje Martuljkovo v ušesih, pa sem že stal ob mirnem viru teh vodnih sil Za Akom. Presenečen sem obstal. Veličastne lepote je kar preveč! Skozi gosto, včasih pritlikavo drevje in majhne jase sem se preril v sredino arene najlepšega našega alpskega amfiteatra. Žuborenje vira je utihnilo za gostim drevjem. Mogočen skalnat zid me obdaja od vzhoda čez jug na zapad in severozapad. Skoraj obkrožen sem od drzno - divjih grebenov, ki jih je znal graditi le najmodrejši arhitekt, ki se z milijoni tonami igra kakor otrok s korcem peska. Ne iščem jim imena, ne višine, le motilo bi mi občutje, za katerega človeški jezik irazov nima. Saj je vse eno, kako se zove eden in drugi rob veličastnega zidu. Tako sem majhen, ničeven kakor zbehan mravljinček na dlani orjaka. Podzavestno sem se sklonil, da bi bil še neznatnejši. »Moj Bog, moj Bog, kako čudovito je tvoje ime v vesoljnem svetu,« in v vsej njegovi lepoti.

Pa čim bolj sem se oziral, čim bolj se uživel v mir narode, ki je kakor jeklena struna odjeknil, kadar se je zrušil visoko gori kamenček in padal cingljaje

v dno amfiteatra, čim bolj se je navidezno nižala sinja kupola jasnega neba kot azurno modra streha nad »circus maximus« Stvarnikove vsemogočne lepote, tem bolj je izginjal iz srca strah neznatnosti pred neizmerljivo veličino. Ne, ta košček naše slovenske zemlje Za Akom ni kakor krog Dantejevega pekla, to je dlan božje roke, to zidovje skalnatih grebenov ne grozi, da te zasuje in zdrola, da te trešči kakor preperel kamen med zdobljeni grušč, če se drzne plezati po njem solncu naproti, o ne: to so prsti dobrohotne očetove roke, ki te ljubeče in varujoče branijo. Kako varno se sedi na božji dlani! Kako dobro mi je bilo tiste ure! Doživel sem, česar nisem še vseh trideset in več let, kar hodim uživati lepoto planin. Prav, mlada prijateljca, da vaju ni bilo doma v koči, medtem so mi gore odkrile zopet novo skrivnost.

Kar je še sledilo, je bilo brez pomena za me ta dan. Kakor da sem ujel pogled v izgubljeni raj, sem se vračal in od daleč videl dim, ki se je dvigal iznad koč. Milče je skuhal žgance prav po receptu svoje mamice — da bi jih bila ona spoznala za sad svoje umetnosti, si baš ne upam trditi, a dišali so s konzervnim golažem vkljub vrnitvi iz raja vendar le izborno. — Še nekaj uric v zeleni travi s pogledom na lepo piramido Špika, za katerega je polagoma jadralo solnce ter vrglo jesensko hladno senco na nas.

Rdeča večerna zarja je prepregla nebo tam vzadi za Višarjami, ko me je vlak potegnil iz Gozda. Obogatil me je ta dan za novo, osrečujoče doživetje. Nesel sem s seboj skrivnost Martuljka. Tam, kjer smo ležali in sanjariji oni septembrski popoldan, stoji danes nova kočica, počitniški dom Martuljkovcev, ki hodijo tja počivati in čuda doživljati na božjo dlan. Dobro mu, kdor najde kjekod tako božjo dlan!

J. Z.: Planinska epizoda.

Plešjo ali Goro sv. Uršule pri Slovenjgradcu poseti vsako leto na stotine planinskih in božjepotnih romarjev. Ta krdela se obračajo — od Slovenjgradca proti zahodu, ali od Guštanja proti jugu — splošno le v priznani prijetnih mesecih junij, julij, avgust, ko gori trobentice trobijo in blagodejno solnce pomaga doseči sicer ne previsoko koto 1696 m.

So pa tudi romarji, ki prihajajo na vrh v mesecih marec, april in maj, ali tudi september, oktober in november, in se torej ne ustrašijo ne oblakov neba, ne vlage planinskih steza, ne teme, ne mraza. Zlasti na dan sv. Uršule, 21. oktobra, se nas vedno zbere prijetna družbica, najprej v cerkvi in potem v gostilniški kuhinji pri čaju, da se za to leto dostojno poslovimo od vrha. Pisec teh vrstic prihaja redno gori in tako je tudi leta 1927. na vsezgodaj v deževnem jutru odromal na vrh. Nisem pa šel po običajni poti, temveč po svoji neobičajni navadi najprej do mogočnega Večkota in še nekoliko dalje, potem pri studenčku na desno do Godca in še nekoliko dalje; od ondi v dolinico do križa proti Jelenu in še nekoliko dalje, od tukaj pa naravnost po neki iztrebljeni drasti do skrivne lovske steze in še nekoliko dalje, končno po romarskem kolovozu do drevesne meje in še nekoliko dalje, od tam pa proti levi na vrh, kjer me je poleg jate ptic in pasočega se gamsa pozdravila taka gosta megla, da sem cerkev šele na deset korakov zagledal.

Kajpada sem si po takem romanju želel duševnega in telesnega okrepila; toda kako neprijetno me je dirnilo, ko sem kljub gostemu oblaku, v katerem sem tičal, le prehitro spoznal, da je bilo že vse zaklenjeno kakor sredi najhujše zime. Izpil sem torej na vogalu gostilne iz čebra pod kapom dva kozarca deževnice in — kakor sem prišel s Prevaljske strani gori, sem jo brez odmora na Koteljsko plat nadaljeval in ob 3. uri popoldne sem bil že doma — od jutra s praznim želodcem.

Med potjo domov sem sestavljal govor za svojo ženo, kako se jej dostojno pohvalim, da sem bil letos na dan sv. Uršule sam na vrhu, vsi drugi so se ustrašili

vremena. Toda komaj sem stopil v stanovanja, se mi že oglasi žena od šivalnega stroja v tretji sobi (spozna me namreč že po hoji): »Letos te je pa Pleša pošteno potegnila.«

Jaz: »Kako neki? Saj je danes sv. Uršula.«

Ona: »Kako neki, ko je šele jutri sv. Uršula.«

Jaz: »Kako neki, saj koledar tako kaže.«

Ona: »Kako neki, ko koledar na jutri kaže!« —

In smuknila je mimo mene v kuhinjo po svoj koledar, a jaz sem frknil mimo nje v svojo sobo po svojega. Na vratih med kuhinjo in mojo sobo sva se zopet sestala; v povzdignjeni roki sem vihtel svoj stenski koledar in čital: »Tukaj! Č (četrtak). 20 (dvajsetega), Uršula.«

Ona: »Tukaj! 21 (ena in dvajsetega), P (petek), Uršula in tov. M.«

Spogledala sva se!

Jaz: »Moj je pravilen.«

Ona: »Moj je pravilen.« — In obrnila je platnice ter pokazala tiste čirečare z golobi in z velikansko letnico na koledarju Družbe sv. Mohorja,* medtem ko sem držal v roki navadno koledarsko lepenko, kakršne dajejo za novo leto po prodajalnah mesto kave in sladkorja. Nič ni pomagalo: zmagala je ona in kot dobro dresiran zakonec sem situacijo hitro spoznal in odnehal. Vdal se pa vendar še nisem! Z mogočnim korakom sem stopil sredi kuhinje, in s kazalcem desnice proti tlom (kar znači neupogljivo voljo in odločnost) sem iz pregovoril: »Grem pa jutri še enkrat!« To je moji ženici tako imponiralo, da je takoj šla pripravljat večerjo, jaz sem v kot pospravil svojo ropotijo — provijant je ostal nedotaknjen — po večerji kmalu legel in drugo jutro na vse-zgodaj, ob gosti temi, sem jo že tolkel proti vrhu.

Topot pa je bilo vse v najlepšem redu. Zvonovi so peli (veliki ima posebno lep glas!), v gostilni je bil na razpolago čaj, in solnce se je obetalo. Kmalu smo se sešli vsi službeno in družbeno došli planinci v cerkvi; kajti, brez pobožnjaštva priznam, da me malokatera prilika tako razveseli, kakor dan sv. Uršule na Pleši v cerkvi: spredaj duhovnik, v klopek kmetje in kmetice, zadaj pod obokom planinci z nahrbtniki in s palicami — vsega skupaj za dve pesti oseb sredi oblakov ob streljanju in pozvanjanju. Vsak ima svoje veselje; jaz imam táko! —

Opoldne je sedela lepa družba pri dolgi mizi v kuhinji. Vsak je povedal svoje in tudi jaz sem med goste stresel svojo epizodico. Tedaj pa se oglasi pogumni g. oskrbnik in predlaga pismeno pravilno kolkovano vlogo, v kateri obvestimo vse merodajne faktorje o nezaslišani zanikrnosti brezplačnega koledarstva.

OBZOR IN DRUŠTVENE VESTI

Predavanje veleturista G. I. Finch-a. — Angleški, svetovnoznani planinec, kapitan G. Ingle Finch je bil med tistimi drznimi in nadčloveško vztrajnimi turisti, ki so najprej leta 1922, nato l. 1924 poskusili premagati najvišjo goro na zemlji, Mt. Everest (po tibetansko Čomo lungma = »boginja mati gora«, 8882 m). O obeh poizkusih l. 1925 sta izmed udeležencev dva, Mallory in Irwine, morda res dosegla vrh; v višini 8630 m ju je ostala družba z daljnogledi še opazovala — 250 m pod vrhom — videti je bilo, da sta dobro napredovala; a nato ju je oblak zakril in od tega trenutka jih ni nihče več videl. (Prim. »Plan. Vestn.« 1925, 101).

Meseca januarja 1929 se nam je nudila prilika, da smo videli in slišali kapitana Finch-a samega. Predaval je najprej v Mariboru (10. januarja) pod

* Družba ima namreč že čez sedemdeset let vse patente na razne kolesarske tajnosti in je torej kompetenca neoporečna.

okriljem Ljudske univerze, nato (11. januarja) v Ljubljani pod okriljem S. P. D. v nabitno polni največji dvorani (Unionski v Mariboru in istega imena v Ljubljani).

Uvodoma je predavatelj opisal več izredno zanimivih tur na razne evropske gorske velikane, med drugimi na Mont Blanc, Matterhorn in Monte Pincio na Korziki. Med popisovanjem težkih pezalnih tur in gorskih velikanov je delal s pristnim angleškim humorjem razne dovtipe in občinstvo se je od srca smejalo. Končno je prešel na predavanje o Himalaji in je pripovedoval mnogo zanimivega iz življenja Tibetancev. Podrobno je opisal naporno pot od vznožja Mount Everesta proti vrhu, kamor še ni stopila človeška noga, do tiste ure, ko sta se Mallory in Irwine odločila še za obupni naskok zadnjega vrha. Kapitan Finch je prepričan, da sta heroična turista dosegla vrh Mt. Everesta, da sta pa na povratku, skrajno izmučena, zaspala in zmrznila ali se drugače ponesrečila. — Predavanje je spremljalo nad 100 krasnih skioptičnih slik, kakršnih pri nas še nismo videli. Predavatelj je izvrsten fotograf in njegovi naravni posnetki kar očarajo.

Svoje izredno zanimivo predavanje je zaključil s epizodo po naporni turi v Švici, kjer je splezal s svojim bratom po vrsti na najbolj strme gorske grebene. Ko sta se z bratom vrnila v hotel, je stopila k njima lepa Američanka in ju je vprašala, če sta turista. Iz hotela pa je bil krasen razgled na strme gorske grebene; predavateljev brat je Američanki po vrsti odgovarjal na vprašanja, ali sta bila na vseh gorkih velikanih, ki so se videli iz hotela. Seveda ji je vedno in po resnici odgovarjal: »Da!« Ko ji je zatrdil, da sta bila tudi vrh gorskega stožca, podobnega ogromnemu zvoniku, je Američanka izjavila: »Večkrat sem že slišala, da Angleži lažejo; zdaj ste me o tem trdno prepričali!«

»Časopis Turistů« o slovenskih planinah. Bratsko češko glasilo »Kluba Češkoslovenskih Turistov« dobivajo vsi člani tega kluba, razen rodbinskih, za svojo članarino (ki je zato nekaj višja); mogočni razvoj kluba je to omogočil, dočim se je prva leta po prevratu časopis dobival le s posebno naročnino. (Kdaj bodo naše gmotne in druge razmere pripuščale, da bo naš Vestnik takisto mogel biti plačan s samo, čeprav povišano naročnino? S tem bi se dvignili v položaj, ki smo ga zavzemali pred vojno). — »Časopis Turistů« piše sicer kajpada v prvi vrsti o domačih planinah, ki so z novo državo pridobile v svojo sredo še krasne Tatre; a večkrat se ozira tudi v inozemstvo, posebno še k nam Slovencem, svojim najožjim planinskim bratom. V 11. številki letnika 1928 je napisal inž. V o s y k a kratek članek »Slovenske Alpe in Tatry« (312), kjer primerja planinske naprave našega SPD v naših Alpah z lastnimi napravami v Tatrah. Odločno daje prednost našemu SPD, češ, slovenske planinske kočje služijo vsakomur, s svojo preprosto, a vzorno pripravo in upravo, ne pa le gornjim desetisočem, kakor je to v Tatrah. Razen tega so naše kočje skoraj brez izjeme postavljene zelo visoko, blizu vrhov, ali celo na vrhu, česar v Tatrah ni, ker so tam planinski hotêli. Naravnost idealno je oskrbljen Triglav od vseh strani. — V isti številki se poroča, kako je prezident Masaryk sprejel deputacijo Kluba, ki se mu je poklonila ob štiridesetletnici obstoja tega kluba. Prezident Masaryk je takisto poudaril: »Potrudite se v glavnem za to, da bodo vaše kočje in hoteli čisti, pa ne dragi, in mirni. Naš človek v obče ne ljubi razkošja. Poglavitna reč je snaznost, ne luksus, nikakšen »pflanc«. Večina naših ljudi na to ni navajena.«

V naslombi na omenjeni članek prinaša omenjena številka Časopisa tudi več slik iz naših planin, seveda le majnih in v tekstu, kakor je to običaj pri tem listu. Fotografiral je slike pisatelj V o s y k a sam; slike so sledeče: Rjavina od Triglavskega Doma, sedlo Dolič proti Triglavskim jezerom, pogled na Škrlatico s Triglavskega ledenika, pogled z vrha Triglava na Rjavino in Karavanke ter s Kota na Rjavino in na Vrbanovo Špico.

Dr. J. T.

Darovi za Aljažovo kapelico v Vratih. (Izkaz od 1. 6. do 15. 12. 1928.) Oblastni odbor Ljubljanski 5000; Neimenovan dobrotnik 2000; Apostolstvo sv. Cirila in Metoda, Kmečka hranil. in posojil. Radovljica, Posojiln. Gorje: po 500; — Iv. Fritsch 450; Janko Gruden, Avg. Martinčič, neimenovan den. zavod po 200; — F. S. Finžgar, Angela Goršé, Avg. Jenko, Marica dr. Ješetova, Jela Lozar, Angela Skušek, Dr. M. Slavič, Fr. Smodej, Jak. Fatur, Bruno Rotter, Fanči Radovan, J. Vlaj, Ant. Koritnik, J. Bogovič, P. Magdič, Dr. Ant. Švigelj, Andr. Kallan, Dr. Jos. Debevec, J. Špende po 100; — Dr. J. Oblak, Ign. Nadrah, Antonija Kadivec, Dr. F. Grivec, L. Mikuš, Jos. Lenarčič, Jos. Jakopič, Ecker sinovi, Rude in kovine, J. Marinko, Lekarna Piccoli, Fr. Kham, Jos. Senica, Ign. Zaplotnik, Viktor Čadež po 50; — Dr. A. Ušeničnik 40; — Dr. J. Fabijan, Ant. Čadež, Iv. Kocijajič, Dr. O. Fettich, Dr. F. Orel, J. Korenčan po 30; — Dr. Fr. Ušeničnik 25; — Dr. J. Kotnik, Fr. Koretič, Dr. M. Opeka, Gabr. Eržen, Iv. Kunovar, Bogum. Kajzelj, Dr. Benkovič, Fanica Breskvarjeva, Al. Dular, Censka Volk, Dr. F. Perné, Jos. Volc, Milka Meršol, Dr. R. Kušej, Ferdo Accetto, Ant. Cafuta po 20; — Fr. Sajovic, Dr. J. Turk, M. Sedej-Strnad, P. Keršič, Pet. Hartman, J. Pintar, Vera Jelovšek, Fr. Studen po 10 Din. — Vsem darovalcem se pristrčno in iskreno zahvaljuje Aljažev klub SPD.

Naše slike: Rež in Rjavina s Kredarice. Odkar se je pri nas smučarstvo tako močno razvilo, tudi naš očak Triglav ni več v zimskem času toliko zapuščen, kakor je bil svoje dni, ko so imeli turisti še strah pred zimom.

Najlažji dostop na smučeh je pač preko doline Krme, levo mimo Dovških Vratec med Rjavino in Režjo do Staničeve koče. Od tu pa po spodnjem potu preko ledenika do Doma na Kredarici. Vse druge doštope, posebno preko doline Kot, pa je posebno letos zaradi nevarnih plazov vsakomur odsvetovati.

Tudi gornji del Krme — Na Polju — je močno ogrožan od plazov. Pred plazovi varen čas pa je pred solnčnim vzhodom in po solnčnem zahodu.

V gorah neizkušeni smučarji naj se ne podajajo sami na opasne ture, ampak le v spremstvu oseb, ki teren in nevarnosti zime povsem dobro poznajo.

Vseбина: Josip Vandot: Prisojnikovo kraljestvo (str. 49). — Dr. Jakob Prešeren: Odlomki iz vojnega dnevnika (str. 53). — Rado Pavlič: Čez Karavanke na Visoke Ture (str. 59). — Dr. H. Tuma: Imenoslovje Julijskih Alp (str. 62). — Kotiček: Dr. G. M., Skrivnost Martuljka (str. 68). J. Z. Planinska epizoda (str. 69). — Obzor in društvene vesti: Predavanje veterinarista G. J. Fincha (str. 70). »Časopis Turist« o slovenskih planinah (str. 71). Darovi za Aljažovo kapelico v Vratih (str. 72). — Naše slike (na prilogi): Rež in Rjavina s Kredarice.

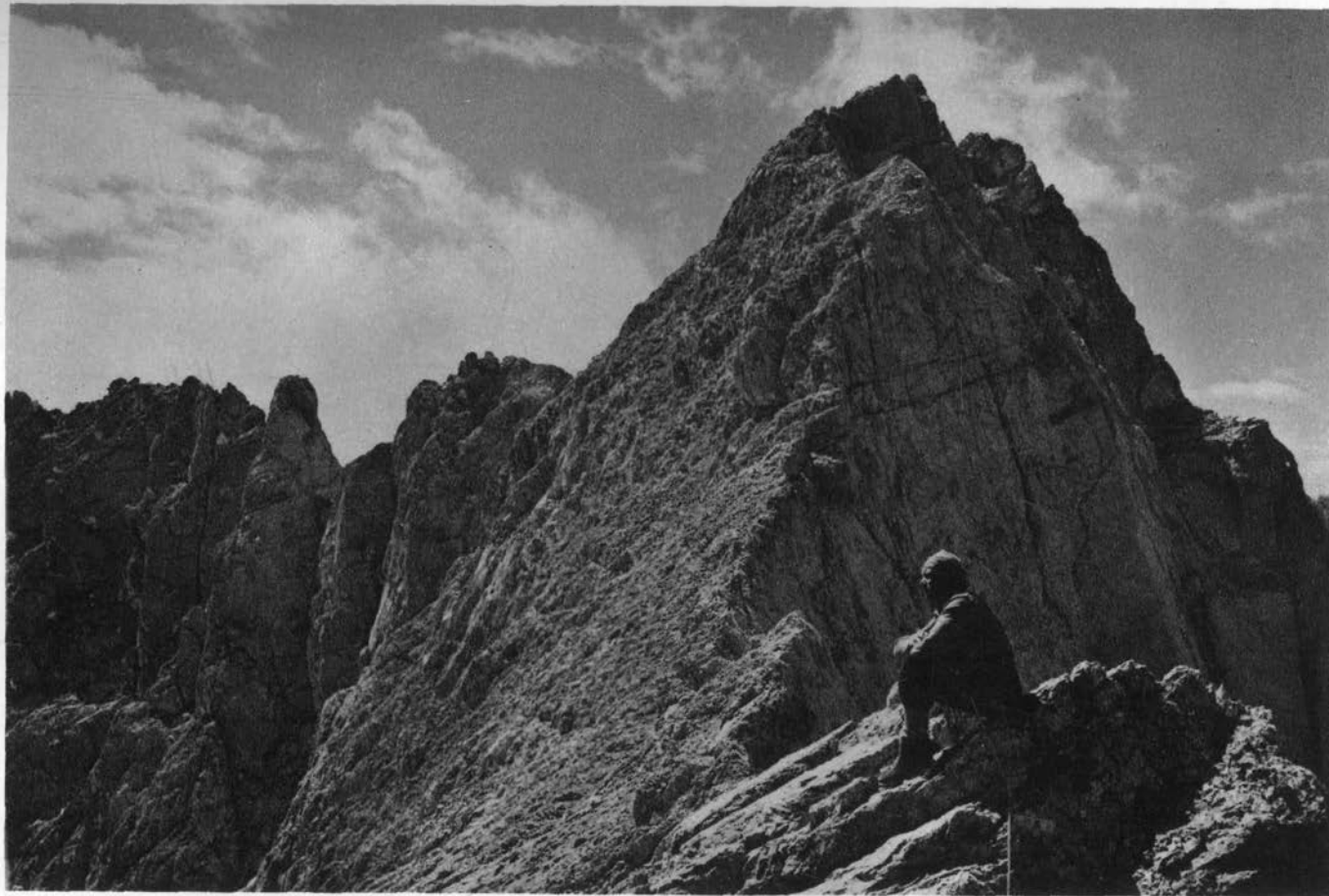
»Planinski Vestnik« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto 40.- Din, za inozemstvo 60.- Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru S. P. D. v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tominšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani).

Rež in Rjavina s Kredarice

Fot. Ivan Tavčar

Na grebenu široke peči

Fot. dr. Stanko Tominšek